

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในที่นี้ ผู้วิจัยได้เสนอวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ตอน ตามลำดับดังต่อไปนี้

- แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา
- แนวคิดเกี่ยวกับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด เกี่ยวกับการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ความหมาย

การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้อำนาจตลอดจนทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่มาบริหารงานของสถาบันหรือหน่วยงานต่าง ๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ (หนังสือ ทักษะบริหาร, 2529) หรือกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น และ/หรือ โดยผู้อื่นเพื่อให้เกิดการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (Sergioveranni and others, 1992) จะเห็นว่า การบริหารเป็นกระบวนการที่จะทำให้หน่วยงานสามารถดำเนินงานได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สำหรับการบริหารการศึกษานั้นเป็นการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาแก่เด็กหรือประชาชน ซึ่งภิญญา สาร (2526) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารการศึกษาคือกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกในสังคมทุกด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ค่านิยม ทั้งในด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีมีประสิทธิภาพของสังคมโดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผน ส่วน Campbell, Corbally and

Nystrand (1983) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การจัดการของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยทั้งของรัฐบาลและเอกชน จึงสรุปได้ว่าการบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่กลุ่มบุคคลดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียนให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีความรู้ความสามารถและความเจริญงอกงามด้านต่าง ๆ เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

การมัธยมศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต เป็นกระบวนการผลิตกำลังคนในระดับกลางเข้าสู่ตลาดแรงงาน หรือศึกษาต่อในระดับสูง พร้อมกับการปลูกฝังจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ สร้างทักษะความรู้ให้เป็นคนขยัน ประหยัด อุตุน มีความรับผิดชอบ มีวินัยสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้เรียนมาให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต และสามารถมีส่วนร่วมในการปกครอง อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมสามัญศึกษา, 2536) Good (1973) กล่าวถึง การมัธยมศึกษาว่า หมายถึง "การจัดการศึกษาทั้งของรัฐหรือของเอกชน ระหว่างชั้น 7-12 หรือ 9-12 โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความต้องการและความสนใจของนักเรียน และเป็นการศึกษาที่จัดให้ตามความต้องการของบุคคลในวัยรุ่น" ดังนั้น การมัธยมศึกษาจึงเป็นการศึกษาระดับกลางระหว่างระดับประถมศึกษากับระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาสำหรับเด็กในวัยรุ่น ซึ่งกำลังเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสำคัญต่อสังคม

ภารกิจของการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา

การบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นการดำเนินงาน หรือการปฏิบัติภารกิจทางด้านจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยรุ่น ประกอบด้วขอบข่ายงานที่สำคัญตามที่นักวิชาการได้เสนอไว้หลายทัศนะ ดังต่อไปนี้

Fisk (Quoted in Campbell and others, 1957) ได้กล่าวถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของการบริหารงานโรงเรียนไว้ 4 ประการ คือ

1. งานความสัมพันธ์กับชุมชน
2. งานปรับปรุงส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา หรืองานวิชาการ

3. งานที่เกี่ยวกับบุคลากร

4. งานการจัดหา และบำรุงรักษา เงิน อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์

Campbell, Corbally and Ramseyer (1966) ได้กล่าวว่า งานบริหารเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับการสอนและการเรียนรู้ในโรงเรียน การศึกษางานการบริหารนับเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้เป้าหมายในการสอนและการเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ได้ และได้แบ่งภารกิจการบริหารงานในโรงเรียนไว้ 6 ประการ คือ

1. งานบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. งานบริหารหลักสูตรและการสอน
3. งานบริหารกิจการนักเรียน
4. งานบริหารบุคลากร
5. งานบริหารอาคารสถานที่
6. งานบริหารการเงินและธุรการ

Sergiovanni and others (1992) ได้กำหนดงานการบริหารโรงเรียน ออกเป็น

8 ประการ คือ

1. งานวิชาการ
2. งานกิจการนักเรียน
3. งานโรงเรียนกับชุมชน
4. งานบุคลากร
5. งานอาคารสถานที่
6. งานบริการรถรับ-ส่งนักเรียน
7. งานจัดองค์การและโครงสร้าง
8. งานธุรการและการเงิน

ส่วน Kimbrough and Nunnery (1983) ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับงานการบริหารงานโรงเรียนไว้ 9 ประการ คือ

1. งานการจัดองค์การ
2. งานบริหารหลักสูตรและการสอน

3. งานบริหารการเงินโรงเรียน
4. งานบริหารธุรการและบริการ
5. งานบริหารบุคลากรผู้ร่วมงาน
6. งานบริหารบุคลากรนักเรียน
7. งานบริหารอาคารและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
8. งานความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน
9. งานวิจัย และประเมินผล

เมื่อพิจารณาจากข้อเสนอดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปเกี่ยวกับงานหรือภารกิจของการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้เป็น 8 ประการ คือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารธุรการและการเงิน งานบริหารกิจการนักเรียน งานบริหารบุคลากร งานบริหารอาคารสถานที่ งานบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน งานบริการ และงานวิจัย และประเมินผล

จากข้อสรุปข้างต้นพบว่า งานบริหารการศึกษามีความสอดคล้องกับภารกิจหลักของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่กรมสามัญศึกษา (2532) กำหนดให้โรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศปฏิบัติ โดยกำหนดเป็นเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ใช้เป็นแนวทางในการบริหารและพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาให้ก้าวหน้าทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ขอบข่ายงานบริหารโรงเรียนกำหนดไว้ 6 หมวด ได้แก่

- หมวดที่ 1 งานบริหารทั่วไป
- หมวดที่ 2 งานวิชาการ
- หมวดที่ 3 งานธุรการ
- หมวดที่ 4 งานปกครองนักเรียน
- หมวดที่ 5 งานบริการ
- หมวดที่ 6 งานโรงเรียนกับชุมชน

จากเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นภารกิจหนึ่งของโรงเรียนที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่างานด้านอื่น ๆ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน การจัดการศึกษาจะต้องอาศัยความร่วมมือ และทรัพยากรต่าง ๆ จากชุมชนมาก ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันจะนำมาซึ่งความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาของท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แนวคิด เกี่ยวกับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ทำหน้าที่ให้การศึกษาอบรมอย่างเป็นระบบแก่นักเรียนเพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพของสังคม ส่วนชุมชนมีส่วนให้ประสบการณ์ที่เป็นรากฐานทางขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และเจตคติแก่เด็ก ดังนั้นโรงเรียนควรได้รับความร่วมมือจากชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้ตรงตามความต้องการของชุมชน และเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม โดยถือว่าโรงเรียนเป็นของประชาชน จัดดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน โรงเรียนควรคำนึงถึงความสัมพันธ์กับชุมชน ทำประโยชน์ให้กับชุมชน และเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนช่วยพัฒนากิจกรรมของโรงเรียนด้วย

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สุพิชญา อีระกุล (2522) ได้กล่าวถึง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง

โรงเรียนกับชุมชน ในลักษณะของการดำเนินงานโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ การติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน การร่วมกันกำหนดความมุ่งหมายและนโยบายของโรงเรียน ตลอดจนการร่วมกันพัฒนาการศึกษาในโรงเรียน

Kindred, Bagin and Gallagher (1984) อธิบายว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นกระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจในความสำคัญ ความจำเป็นของการศึกษาและกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นให้ความสนใจและความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้น

สมาคมผู้บริหารโรงเรียนของอเมริกา (The American Association of School Administrators, Quoted in Kindred, 1984) ให้ความหมายในลักษณะของการพัฒนาความร่วมมือและสื่อสารแบบสองทางเพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างโรงเรียน บุคลากรของโรงเรียนและชุมชน

จากความหมายข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง กระบวนการ และวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้บริหารโรงเรียน ครู-อาจารย์ในโรงเรียน ดำเนินการเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้ปกครองนักเรียน ประชาชน และชุมชน ให้เกิดการตอบสนองในความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งในโรงเรียนและในชุมชนนั้น

ความมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้ได้ผลดีที่สุด และส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนด้วย ได้มีผู้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

สุพิชญ์ ชีระกุล (2522) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ ดังนี้

1. เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของให้แก่ชุมชน
3. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน
4. เพื่อฟื้นฟู และรักษาวัดธรรมของชุมชน

5. เพื่อสร้างความกลมกลืนระหว่างบ้านกับโรงเรียน

Sumption (1966) ได้กำหนดความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. เพื่อรายงานให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับกิจการและข่าวสารของโรงเรียน
2. เพื่อรับทราบข่าวความเคลื่อนไหวจากภายนอก เพื่อประโยชน์ของโรงเรียน

3. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา และเกิดความรู้สึกว่า เป็นหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่จะต้องสนใจต่อการศึกษาของท้องถิ่น
4. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน
5. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนหรือชุมชน เข้ามามีบทบาทในการวางเป้าหมายของการศึกษา และการพัฒนาการเรียนการสอน
6. เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้านกับโรงเรียนและชุมชน หรือท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลางประชาคม ศูนย์การศึกษา และวัฒนธรรม
7. เพื่อเสนอความรู้ ความก้าวหน้าและแนวโน้มใหม่ทางการศึกษาแก่ชุมชน
8. เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอื่น ๆ ในสังคม
9. เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชน
10. เพื่อเป็นการแก้ไขข้อข้องใจ และสิ่งที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจโรงเรียน ผิด ๆ ช่วยทำให้ประชาชนมองโรงเรียนในแง่ดี ด้วยความซื่อสัตย์และนิยมยกย่อง

ความมุ่งหมายตามแนวคิดของนักวิชาการ และนักการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนมีความมุ่งหมายเพื่อ เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ให้มีทัศนคติและแนวทางที่ตรงกันในการพัฒนาการศึกษาของชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนได้ เข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนการวาง เป้าหมายนโยบายในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนและให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย

ศูนย์วิทยทรัพยากร

ความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โรงเรียนเป็นสถาบันพัฒนาคนเพื่อให้คนสามารถดำรงชีวิตที่ดีในชุมชน โรงเรียนจะดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพได้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน ดังนั้น โรงเรียนและชุมชนจึงควรมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

สถานจิตร สุคนธ์ทรัพย์ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า จำเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะชุมชนชนบท ซึ่งครูเป็นเสมือนทรัพยากรทางสมองของชุมชน ทำหน้าที่ผลิตคนให้สนองความต้องการของชุมชน เป็นผู้ซึ่งจะให้คำปรึกษาหารือในสิ่งที่เป็นปัญหาของชุมชน ทรัพยากรในโรงเรียนสามารถเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โรงเรียนก็มองชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากร ทั้งในด้านคน วัสดุ เงิน และแรงงานในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

สุภรณ์ ศรีพิทล และกล้า ทองขาว (2526) ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับความจำเป็นที่ต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนเป็นแหล่งคัดเลือกคนให้ชุมชน โรงเรียนตั้งขึ้นตามความต้องการของชุมชน จึงมีหน้าที่รับผิดชอบคนให้มีความรู้
2. โรงเรียนเป็นแหล่งพัฒนาคนให้ชุมชน โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคม และสามารถเปลี่ยนแปลงและหล่อหลอมพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามความต้องการของสังคมได้มาก
3. โรงเรียนเป็นแหล่งรวมสาขาวิชาต่าง ๆ จึงพร้อมที่จะจัดสิ่งแวดล้อมให้มีคุณค่าแก่นักเรียนก่อนออกไปเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน
4. โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม มีหน้าที่ฟื้นฟูและรักษาเพื่อให้เยาวชนเข้าใจความเป็นมาของประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ
5. โรงเรียนเป็นศูนย์อบรมของชุมชน โดยให้บริการอาหาร และสถานที่เป็นที่ประชุมหรือประกอบพิธีต่าง ๆ ได้
6. โรงเรียนและชุมชนมีจุดหมายเดียวกัน คือ พัฒนาคนให้เป็นคนดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข

ส่วน Douglass (1965) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่โรงเรียนมัธยมศึกษาต้องสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้ดีขึ้นกว่าเดิมด้วยเหตุผลที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การลงทุนทางการศึกษาสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว (Increased costs)
2. การเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (Changes in secondary education) ทำให้ประชาชนต้องการทราบถึงความเปลี่ยนแปลง และมักจะ

ปฏิเสธความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผู้บริหารและนักการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องบริหารงานของโรงเรียนในลักษณะที่โรงเรียนมีความใกล้ชิดกับชุมชน ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนและการรู้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในชุมชน

3. การวิพากษ์วิจารณ์โรงเรียน (Criticisms of the schools) โรงเรียนถูกวิพากษ์วิจารณ์มากขึ้นในหลาย ๆ ด้าน โรงเรียนจึงจำเป็นต้องหาทางผูกไมตรีกับชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีต่อโรงเรียน

จากแนวคิดของนักวิชาการพอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นแหล่งผลิต พัฒนา อบรม และคัดเลือกสมาชิกที่ดีให้แก่ชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนโรงเรียนด้วย

2. โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของวิชาการต่าง ๆ ที่สามารถทำให้สมาชิกของชุมชนมีความก้าวหน้าทางการศึกษา

3. โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่จะช่วยพัฒนาชุมชน จัดกิจกรรม บริการต่าง ๆ เปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาและสร้างภาพพจน์ที่ดีของโรงเรียนและครู-อาจารย์

จะเห็นได้ว่าโรงเรียนนั้นจะแยกตัวออกจากชุมชนไม่ได้ โรงเรียนจำเป็นต้องมีความผูกพันกับชุมชนมาก ในลักษณะการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น จะช่วยขจัดปัญหา ความขัดแย้งต่าง ๆ ให้หมดไป และยังเป็นการจูงใจให้ชุมชนมาช่วยในการจัดการศึกษาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ปัจจุบันแนวคิดและความพยายามที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หรือชุมชนกับโรงเรียนมีมากขึ้น ด้วยความหวังที่จะให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการศึกษาและเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาร่วมกับรัฐ เพื่อช่วยพัฒนาการศึกษาและพัฒนาชุมชนไปด้วยกัน

องค์ประกอบที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สถานจิตร สุคนทรทรัพย์ (ม.ป.ป.) ได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบที่จะช่วยทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 3 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. ความพร้อมของผู้ที่จะร่วมมือ หมายถึง โรงเรียนและชุมชนมีความพร้อมที่จะรู้ถึงสภาพและปัญหา วิธีการแก้ปัญหา และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ
2. มีกลไกที่จะให้เกิดความร่วมมือ เช่น มีการจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน สมาคมผู้ปกครองและครู โดยมีการเสริมความพร้อม และกำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกันในทิศทางที่พึงประสงค์

3. มีการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือ คือ มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน ปฏิบัติ ประเมินผล แล้วรายงานให้บุคลากรในโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องทราบ

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2529) ได้กล่าวว่าในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการคือ

1. แนวนโยบายของโรงเรียน ถ้าหากโรงเรียนมีแนวนโยบายที่จะ "เปิดประตู" โรงเรียนแล้ว ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนก็จะเป็นไปในทางที่ดี แต่ถ้าโรงเรียน "ปิดประตู" แล้ว ความสัมพันธ์จะเป็นไปในทางลบ

2. ความพร้อมของบุคลากร คือ บุคลากรในโรงเรียนทั้งผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียน จะต้องประสานกันทุกฝ่าย จึงจะทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้

3. ความพร้อมของโรงเรียน หมายถึง ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ เครื่องมืออำนวยความสะดวกที่จะให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับชุมชน

4. ความพร้อมของชุมชน หมายถึง ความพร้อมในด้านความคิดเห็นและอื่น ๆ ซึ่งถ้าหากชุมชนไม่มีความพร้อมหรือไม่แน่ใจแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายจะเกิดขึ้นไม่ได้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญที่จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้แก่ แนวนโยบายของโรงเรียน ความพร้อมของทั้งโรงเรียนและชุมชนที่จะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน โดยต้องมีการวางแผนร่วมกัน มีกลไกและองค์กรที่จะทำให้เกิดความร่วมมือกัน

วิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

หวน พินธุพันธ์ (2529) ได้กล่าวถึงวิธีสร้างงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

1. การเชิญผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนในชุมชนมาโรงเรียน
2. การรายงานเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ
3. โรงเรียนให้ความช่วยเหลือชุมชน
4. โรงเรียนขอความช่วยเหลือและความร่วมมือจากชุมชน
5. การให้บริการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ของโรงเรียนแก่ชุมชน
6. การใช้ทรัพยากรในชุมชน
7. การออกเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนตามบ้าน
8. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน

สุพิชญา ชีระกุล (2522) ได้เสนอแนวการปฏิบัติในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

1. การศึกษาชุมชนโดยละเอียด เช่น โครงสร้าง วัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ สถานภาพทางเศรษฐกิจ ทรัพยากร และความต้องการของชุมชน เป็นต้น
2. การจัดรายการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชน โดยพยายามเผยแพร่ทางสื่อมวลชน หรือจัดทำวารสาร หนังสือพิมพ์โรงเรียน
3. การออกเยี่ยมเยียนชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และทั่วถึง
4. การจัดให้มีกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มีส่วนรับผิดชอบและเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน
5. การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ กิจกรรมประเภทที่นำชุมชนสู่โรงเรียน นำโรงเรียนออกสู่ชุมชน และกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่น
6. การให้บริการแก่ชุมชน ได้แก่ อาคารสถานที่ เครื่องใช้ และบุคลากรของโรงเรียน

อุทัย ธรรมเตโช (2531) มีความเห็นว่า การที่โรงเรียนจะให้บริการแก่ชุมชนได้
อย่างเต็มที่นั้น โรงเรียนควรจัดกิจกรรมบริการชุมชน เช่น

1. การติดต่อเยี่ยมเยียนชุมชนอย่างใกล้ชิดอยู่เสมอทั้งยามปกติและยามเดือดร้อน
2. การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้อาคารสถานที่และสิ่งของโรงเรียนได้ตามต้องการ
3. การช่วยเหลือประชาชนในการติดต่อธุรกิจภายในโรงเรียน
4. การจัดให้มีการประชุมหาความร่วมมือกับผู้ปกครอง
5. การช่วยเหลืองานชุมชน เช่น การพัฒนาต่าง ๆ
6. การร่วมมือในพิธีการต่าง ๆ ตามประเพณีของชุมชน
7. การจัดตั้งฝ่ายประชาสัมพันธ์โรงเรียน
8. การเชิญผู้ปกครองร่วมประชุมชี้แจงกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
9. การจัดตั้งสมาคมครู ผู้ปกครอง
10. การจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า
11. การเชิญผู้ปกครองมาร่วมงานโรงเรียน
12. การจัดบริการชุมชนด้านความรู้ และอาชีพอย่างอื่นที่เหมาะสมกับชุมชน

กิตติมา บริคดีลิก (2532) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชน คือ

1. โรงเรียน ควรจะนำความรู้ใหม่ เข้าสู่ชุมชน และสามารถทำให้สภาพความเป็นอยู่
ของชุมชนดีขึ้น การเข้าสู่ชุมชนอาจจะทำได้โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น นักเรียน สมาคมผู้ปกครองและ
ครู สมาคมศิษย์เก่า เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงนี้อาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับปรุงสภาพ
ความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เช่น การปรับปรุงวิธีการประกอบอาชีพ การศึกษาอาชีพใหม่ ๆ ของชุมชน

2. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้โรงเรียนเป็นแหล่งสำหรับการศึกษาค้นคว้า
วิชาการและวิชาชีพ และถ้าหากจำเป็น โรงเรียนควรจัดเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับให้ความรู้แก่
ชุมชนไว้ด้วย

3. โรงเรียนควรเป็นศูนย์พัฒนาชุมชน ในการพัฒนาชุมชนนั้น รัฐไม่สามารถจะจัดหน่วยงานพัฒนาชุมชนให้ครบทุกตำบล หมู่บ้าน โรงเรียนซึ่งมีความพร้อมอยู่แล้วทั้งในด้านสถานที่และบุคลากรควรจะทำหน้าที่เป็นศูนย์หรือผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ด้านต่าง ๆ ของชุมชน เช่น การอาชีพ การอนามัย การสหกรณ์ เป็นต้น

4. โรงเรียนควรเป็นแหล่งส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม หน้าที่หนึ่งของโรงเรียน คือ การส่งเสริมและถ่ายทอดวัฒนธรรม ดังนั้น โรงเรียนจึงควรจะได้ดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ อาจจะโดยการอำนวยความสะดวก หรือเป็นตัวกลางในการรวบรวม ประกวดหรือจัดงานเกี่ยวกับ ประเพณีหรือวัฒนธรรมของชุมชนขึ้น

5. โรงเรียนควรเป็นศูนย์การดำเนินงานของทางราชการ โรงเรียนที่กระจายอยู่ใน ท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นจำนวนมากในระยะที่ผ่านมาจะประสบปัญหาเรื่องจำนวนนักเรียนลดลง ทำให้ อาคารเรียนว่างลง หากปล่อยไว้จะทำให้เกิดการสูญเปล่า ดังนั้น เพื่อให้การใช้อาคารเหล่านี้เป็น ประโยชน์แก่ชุมชน ควรจะได้ใช้เป็นสำนักงานของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง เช่น เป็นที่ทำการของอนามัยตำบล เกษตรตำบล เป็นต้น โรงเรียนในอนาคตจึงอาจจะมีหน่วยงานอื่นตั้ง อยู่ในบริเวณเดียวกันหลายหน่วยงานก็ได้

6. โรงเรียนควรเป็นสถานที่ฝึกอาชีพและเป็นแหล่งวิทยากรแต่เน้นหนักเฉพาะงาน อาชีพที่เห็นว่าเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นแต่เพียงอย่างเดียว โดยการฝึกอาชีพนั้นควรเป็นการฝึก ที่มีระยะเวลาไม่มากนัก

สำหรับชุมชนแต่ละชุมชนก็มีความสำคัญต่อโรงเรียนอย่างมาก คือ

1. ชุมชนมีส่วนร่วมต่อการกำหนดปรัชญา และจุดมุ่งหมายของโรงเรียน โดยการ กำหนดให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

2. ชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน

3. ชุมชนช่วยโรงเรียนพัฒนาคนซึ่งเป็นส่วนสำคัญของชุมชน

4. ชุมชนช่วยโรงเรียนพัฒนา ปรับปรุงการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

5. ชุมชนช่วยอนุรักษ์ และถ่ายทอดวัฒนธรรม
6. ชุมชนช่วยเหลือและสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่าง ๆ
7. ชุมชนมีความสำคัญต่อโรงเรียนในฐานะที่เป็นที่ตั้งของหน่วยงาน
องค์การและสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งที่ตั้งของโรงเรียนด้วย
8. ชุมชนมีความสำคัญในการควบคุมและสนับสนุนส่งเสริมโรงเรียน

จากแนวคิดของนักวิชาการ สรุปได้ว่า วิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น จะต้องมีการศึกษาชุมชน จัดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง บริการชุมชน จัดองค์กรช่วยประสานงานของโรงเรียนกับชุมชน บริการชุมชน จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน พยายามสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความร่วมมือร่วมใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในฐานะผู้ใช้และผู้รับใช้ และผู้นำชุมชน พยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งในโรงเรียนและชุมชนให้เป็นประโยชน์และคุ้มค่า รับฟังความคิดเห็นของชุมชนให้มากเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงสภาพต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สุภรณ์ ศรีพิทล และ กล้า ทองขาว (2526) กล่าวถึงขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

1. การรู้จักชุมชน
2. การนำชุมชนเข้ามาสู่โรงเรียน
3. การให้บริการชุมชน
4. การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์

ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2536) ได้เสนอขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังต่อไปนี้

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน
2. การให้บริการชุมชน
3. การร่วมกิจกรรมของชุมชน
4. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
5. การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น

กรมสามัญศึกษา (2532) ได้กำหนดขอบข่ายของงานบริหารโรงเรียนด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ได้ 6 ประการ ดังนี้

1. การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน
3. การให้บริการชุมชน
4. การเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน
5. การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน
6. การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

Sergiovanni and others (1980) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 5 ประการ คือ

1. การช่วยให้ชุมชนเข้าใจถึงการดำเนินงานของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
2. การช่วยให้ชุมชนเข้าใจในแผนการศึกษาของโรงเรียน
3. การทำงานร่วมกับตัวแทนของหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชนอย่างใกล้ชิด
4. การทำงานร่วมกับผู้บริหารของหน่วยงานบริการชุมชนอื่น ๆ
5. การชี้แจงให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าใจถึงสภาพของชุมชน

ต่อมา Sergiovanni and others (1992) ได้เสนอแนวคิดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. การส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้าใจชุมชนของตน
2. การช่วยให้ชุมชนเข้าใจในศักยภาพของชุมชน
3. การให้บริการทางการศึกษาแก่ชุมชน
4. การช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
5. การให้บริการที่โรงเรียนทำได้โดยร่วมมือกับองค์กรอื่นในชุมชน
6. การประเมินนโยบายและแผนงานการพัฒนาชุมชนในสถานที่โรงเรียนเกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีลักษณะ เป็นความสัมพันธ์ 2 ทาง คือ ทั้งโรงเรียนและชุมชนเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ ดังนั้นโรงเรียนจึงควรดำเนินการเกี่ยวกับการให้และการรับความช่วยเหลือจากชุมชนโดยการศึกษาลักษณะของชุมชนให้เข้าใจ จัดบริการต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน จัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนและให้การสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนตลอดจน ประเมินนโยบายและแผนงานในการปรับปรุงชุมชนของโรงเรียน จะเห็นได้ว่าแนวคิดของ Sergiovanni and others (1992) มีจุดเน้นที่น่าสนใจและเป็นแนวคิดที่โรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งปัจจุบันและอนาคตควรพิจารณาเป็นแนวในการทำงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นการรอบแนวคิดหลักในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

1. การส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้าใจชุมชนของตน เป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง พระสงฆ์ นักวิชาการ นักธุรกิจ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมเกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่าและยอมรับว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

Campbell and others (1966) ให้แนวคิดว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรทำให้ชุมชนเข้าใจกระบวนการบริหารโรงเรียนซึ่งชุมชนเป็นเจ้าของอยู่ หากโรงเรียนและชุมชนมีการทำความเข้าใจกันและโรงเรียนรายงานให้ชุมชนทราบถึงความก้าวหน้าของการดำเนินงานของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งอาจแจ้งผ่านนักเรียน ครู กรรมการในสมาคมผู้ปกครองและครู กรรมการในคณะกรรมการศึกษาของโรงเรียนหรือแจ้งโดยวิธีส่งจดหมายถึงผู้ปกครอง แจ้งในที่ประชุมผู้ปกครอง แจ้งในใบแจ้งผลการเรียนของนักเรียน พิมพ์เป็นรายงานประจำปีแทรกใน

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น รายงานเป็นรูปข่าวทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ กิจกรรมดังกล่าว จะทำให้ประชาชนได้เข้าใจโรงเรียนมากขึ้น เห็นคุณค่าของการศึกษา เห็นปัญหาของการจัดการศึกษา และเข้าใจในบทบาทที่จะต้องให้การสนับสนุนการศึกษา

Sergiovanni and others (1980) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูและผู้บริหาร การศึกษาว่า จะต้องพยายามทำให้ชุมชนรู้และเข้าใจไม่เฉพาะแต่สิ่งที่ชุมชนต้องการรู้เท่านั้น แต่จะต้องทำให้ชุมชนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักของการจัดการศึกษาว่า โรงเรียนจะต้องทำอะไรบ้าง โรงเรียนจำเป็นต้องทำงานร่วมกับผู้แทนของชุมชนอย่างใกล้ชิด เพราะผู้แทนชุมชนส่วนใหญ่จะอยู่ในคณะกรรมการศึกษา เป็นสมาชิกสมาคมผู้ปกครองและครู สมาชิกกลุ่ม ชมรม และสมาคมใกล้เคียง ซึ่งผู้แทนเหล่านี้มีความสำคัญที่จะสามารถช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนและช่วยโน้มน้าวให้ชุมชนเข้าใจและเต็มใจที่จะ เข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนมากขึ้น

สุพิชญา ชีระกุล (2522) ให้ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีต่อชุมชนว่า นอกจากการใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชนแล้ว การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น การเข้าร่วมงานประเพณีต่าง ๆ การร่วมเป็นกรรมการ การเป็นสมาชิกขององค์กรการกุศล หรือการร่วมงานส่วนบุคคลใด ๆ ก็ตาม จะทำให้คนในชุมชนมีความรู้สึกว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะช่วยให้คนในชุมชนเข้าใจโรงเรียนและสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน ส่วนการจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ไปยังชุมชนถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนทราบความเคลื่อนไหวของการจัดกิจกรรมของโรงเรียนทุกระยะ เป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน วิธีการประชาสัมพันธ์ทำได้โดยการเผยแพร่กิจกรรมทางสื่อมวลชนท้องถิ่น เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ จัดทำข่าวสารของโรงเรียนในเรื่องที่มีลักษณะเฉพาะ และออกหนังสือของโรงเรียนหรือให้คำแนะนำ คำชี้แจง ประกาศของโรงเรียนไปยังผู้ปกครองและประชาชน นอกจากนี้ควรจัดรายการเยี่ยมเยียนชุมชนอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันจะนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจ และสนับสนุนโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน เช่น การจัดสัปดาห์แห่งการศึกษา การแสดงผลงานของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ การจัดงานประจำปีของโรงเรียน การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาชมกิจการของโรงเรียน ส่วนการจัด

กิจกรรมนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน ได้แก่ การจัดทัศนศึกษาแหล่งสำคัญภายในชุมชน การจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนการจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่นในชุมชน

กิติมา ปริวีคติก (2532) ได้เสนอแนะสิ่ง ที่ควรจัดให้มี เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียนดังนี้

1. การจัดให้มีสิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน
2. การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ประจำโรงเรียน เพื่อคอยให้ข้อมูลและให้ความสะดวกแก่ประชาชน และผู้ปกครองที่มาติดต่อโรงเรียน
3. การเผยแพร่ข่าวสารทางสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เกี่ยวกับการจัดนิทรรศการแสดงผลงานของโรงเรียน จัดประชุมผู้ปกครองของนักเรียน หรือการเชิญวิทยากรไปบรรยายให้นักเรียนฟัง
4. การใช้กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นสื่อช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับโรงเรียน เช่น การจัดประกวดแข่งขัน กีฬา กรีฑา ใ้ว่าที่ อภิปราย ประกวดทางศิลปการแสดง

สรุปได้ว่า การส่งเสริมให้คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองที่อยู่ในชุมชนมีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของโรงเรียน สถาบันทางศาสนา ตลอดจนหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ตั้งอยู่ในชุมชน โรงเรียนและชุมชนต่างก็มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นกระบวนการสองทาง โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และชุมชนก็เป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนจึงต้องมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน

2. การช่วยให้ชุมชนเข้าใจศักยภาพของชุมชน

Campbell and others (1966) เสนอแนวคิด ว่า โรงเรียนควรทำความเข้าใจลักษณะของชุมชนว่า

ชุมชนมีลักษณะ เป็นชุมชนเมือง ชุมชนชนบท ชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม หรือชุมชนชั่วคราว การจะเข้าถึงชุมชนประเภทต่าง ๆ ผู้บริหารจะต้องเข้าใจลักษณะของชุมชน เช่น ความเชื่อ ทัศนคติ และความเข้าใจในบทบาทของโรงเรียนของคนในชุมชน

Sergiovanni and others (1980) เสนอว่า โรงเรียนควรมีการชี้แจงให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าใจถึงสภาพของชุมชน โดยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของชุมชน พื้นฐาน

ทางเศรษฐกิจ สภาพทางสังคม และการเมืองการปกครอง ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรในโรงเรียนสามารถนำไปแนะนำ ช่วยเหลือ และทำให้ชุมชนเข้าใจสภาพของชุมชน

สุพิชญา ชีระกุล (2522) และ สุภรณ์ ศรีพิทล และกล้า ทองขาว (2526) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้ได้ดี โรงเรียนจะต้องทราบและหยั่งรู้ เกี่ยวกับสภาพและข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งสามารถทำได้โดยวิธีการสำรวจชุมชน ทั้งด้านประเพณีและวัฒนธรรม ลักษณะของการติดต่อสื่อสาร การรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ ความเป็นผู้นำของคณาในชุมชน สภาพความตึงเครียดในสังคม และความสำเร็จของชุมชนด้วยการออกเยี่ยมเยียนชุมชนและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น สำหรับวิธีการดำเนินการสำรวจชุมชนนั้น โดยทั่วไปนิยมใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เป็นลายลักษณ์อักษร การใช้แบบสอบถาม การศึกษาเฉพาะกรณี และอื่น ๆ

หวน พินธุพันธ์ (2529) และ กิติมา ปริศิตติก (2532) ได้เสนอแนวคิดที่สอดคล้องกันว่า ชุมชนมีทรัพยากรอยู่มากมาย ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรประเภทสถาบันต่าง ๆ และทรัพยากรประเภทวัฒนธรรมที่ฝังแน่น โรงเรียนอาจใช้ทรัพยากรเหล่านี้โดยนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน เช่น เชิญบุคลากรในชุมชนมาเป็นวิทยากร หรือให้ความรู้แก่นักเรียน พานักเรียนไปศึกษาทรัพยากรในชุมชน และให้นักเรียนศึกษาวัฒนธรรมที่ฝังแน่นเพื่อช่วยกันอนุรักษ์ไว้ นอกจากนี้โรงเรียนอาจขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากชุมชนในด้านการเงิน วัสดุหรือผลผลิตทางการเกษตร แรงงาน คำปรึกษาหารือหรือความคิดเห็นในการปรับปรุงโรงเรียน

ส่วน ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2536) กล่าวถึงการเชิญบุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถมาเป็นวิทยากรในโรงเรียน การให้บุคคลในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาโรงเรียน โดยการช่วยเหลือด้านแรงงาน หรือวัสดุอุปกรณ์ การให้บุคลากรในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน การเลือกบุคคลในชุมชนเป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียนและการสนับสนุนส่งเสริมให้คณะกรรมการศึกษาได้แสดงบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนให้มากที่สุด ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า โรงเรียนควรมีการศึกษาสภาพของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เพื่อทำความเข้าใจชุมชน เข้าใจองค์ประกอบและลักษณะของชุมชนด้านต่าง ๆ เพื่อจะได้มองเห็นปัญหาและช่องทางที่จะเข้าไปช่วยเหลือที่สุขภาพชุมชนหรืออาจขอพึ่งพาอาศัยในเรื่องที่ชุมชนมีความพร้อมที่จะช่วยเหลือ ด้วยการออกเยี่ยมเยียนชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น ซึ่งแจ้งให้บุคลากรในโรงเรียนได้เข้าใจถึงสภาพของชุมชนเพื่อให้มีข้อมูลเป็นแนวทางเข้าไปช่วยเหลือหรือแก้ปัญหาให้ชุมชนได้อย่างเหมาะสม เป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้ชุมชนได้เห็นความสามารถ ความสำคัญของสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทที่ชุมชนพึงมีต่อโรงเรียน ตลอดจนบทบาทในการเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาโรงเรียน

ขณะที่โรงเรียนก็สามารถนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน เช่น การเชิญบุคคลในชุมชนมาเป็นวิทยากรแก่นักเรียน การพานักเรียนไปศึกษาแหล่งทรัพยากรในชุมชน ตลอดจนขอความช่วยเหลือจากชุมชนในด้านการเงิน วัสดุ แรงงาน การให้คำปรึกษาหารือหรือความคิดเห็นในการปรับปรุงโรงเรียน

3. การให้บริการทางการศึกษาแก่ชุมชน การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ประชาชนของชุมชนใดมีระดับการศึกษาสูงย่อมแสดงถึงความเจริญของชุมชนนั้น โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของชุมชน และมีบทบาทสำคัญที่จะส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ

กิติมา ปรีดีติลล (2532) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้เป็นแหล่งสำหรับการศึกษาค้นคว้าทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ และควรจัดเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับให้ความรู้แก่ชุมชน และจัดให้โรงเรียนเป็นสถานที่ฝึกอาชีพระยะสั้นที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

คารา ทีปะปาล (2521) กล่าวว่า ปัจจุบันประชาชนในชุมชนมีความสนใจให้การสนับสนุนโรงเรียนมัธยมศึกษามากขึ้น และโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไปได้ตระหนักในเรื่องการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามาร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น ดังนั้นโรงเรียนมัธยมศึกษาจึงมีหน้าที่ซึ่งควรปฏิบัติ คือ

1. การบริการวิชาการแก่ชุมชน โรงเรียนเป็นแหล่งวิชาการ ประกอบด้วย บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในหลายสาขาวิชา โรงเรียนควรจัดโครงการฝึกอบรมเผยแพร่ ความรู้ทั้งวิชาการ และวิชาชีพแก่ชุมชน จัดหาวิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ มาให้ความรู้แก่ชุมชน จัดการฝึกอบรมและบรรยายทางวิชาการแก่ชุมชน เช่น การฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การสาธารณสุข วัฒนธรรม ศิลธรรม ฯลฯ เพื่อพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้สูงขึ้น

2. การจัดโครงการส่งเสริมการศึกษาเพื่อประชาชน โรงเรียนควรมีหลักสูตร การศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชน เป็นหลักสูตรระยะสั้นตามกลุ่มสนใจ โดยประสานงานกับหน่วยราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือและขอความช่วยเหลือ สนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้ประสบผลสำเร็จ และประชาชนสามารถนำความรู้ ไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ เช่น กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มเพาะเลี้ยงพันธุ์พืชและสัตว์

ภิญโญ สาธร (2526) ให้แนวคิดว่าการบริการชุมชน อาจทำได้ในรูปของ การบริการทางด้านการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการ โดยให้ประชาชนใช้ห้องสมุดของโรงเรียน การจัดสอนหรือบรรยายพิเศษแก่ประชาชนตามโอกาสอันควร

สุภรณ์ ศรีพิพล และกล้า ทองขาว (2526) ได้เสนอวิธีให้บริการทางการศึกษา แก่ชุมชน ได้แก่ การให้บริการอาคารสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องใช้ การเผยแพร่ข่าวสารและวิชา การแก่ชุมชนและการจัดโครงการหลักสูตรระยะสั้น

สุพิชญ์ ชีระกุล (2522) ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของการให้การศึกษาแก่ ประชาชนว่า สามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ทั้งสาย สามัญ สายอาชีพ และในรูปกลุ่มสนใจ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสศึกษาเล่าเรียนได้ ส่วนทาง อ้อมคือวิทยาการที่นักเรียนได้รับและได้เรียนจากโรงเรียน จะสะท้อนไปถึงผู้ปกครอง ทำให้ผู้ ปกครองได้รับความรู้และประโยชน์จากการศึกษาเล่าเรียนของเด็ก นอกจากนี้ชุมชนอาจได้รับความรู้จากบทความทางวิชาการที่ครูเขียนลงในวารสารหรือหนังสือพิมพ์ การจัตรายการทางวิทยุ หรือโทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ตลอดจนการจัดรายการพิเศษต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การอภิปราย การแสดง การฉายภาพยนตร์ เพื่อเผยแพร่และเพิ่มพูนความรู้ให้ แก่ประชาชนในชุมชน

สรุปได้ว่า การให้บริการทางการศึกษาแก่ชุมชนนั้น โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้โรงเรียนเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าทางวิชาการและวิชาชีพ โดยจัดกิจกรรมให้บริการวิชาการแก่ชุมชน ได้แก่ การจัดโรงเรียนเป็นสถานที่ฝึกอาชีพที่เหมาะสม การสนับสนุนให้บุคลากรของโรงเรียนเขียนบทความวิชาการไปลงหนังสือและวารสาร การเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ แก่ชุมชน การจัดบรรยายทางวิชาการ ผ่านสื่อต่าง ๆ การจัดโครงการส่งเสริมการศึกษาเพื่อประชาชน เช่น การจัดโครงการหลักสูตรระยะสั้นให้ชุมชน การจัดหลักสูตรการศึกษาของนักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การจัดโครงการฝึกอบรมและเผยแพร่ความรู้ทั้งวิชาการ และวิชาชีพแก่ชุมชน การจัดรายการให้ความรู้แก่ประชาชนทางสื่อมวลชน ตลอดจนการบริการอาคาร สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องใช้ และบุคลากรของโรงเรียนสำหรับให้ความรู้แก่ชุมชน

4. การช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน การที่โรงเรียนเป็นสถานการศึกษา จึงควรที่จะเป็นผู้นำในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังที่นักวิชาการให้แนวคิดไว้ ดังนี้

สุพิชญ์ ชีระกุล (2522) ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของครูในการพัฒนาชุมชนว่า ครูควรสำรวจชุมชนก่อน แล้วจึงดำเนินการแก้ไขปรับปรุงชุมชนไปตามข้อมูลที่สำรวจพบ เช่น จากการสำรวจพบว่า ชุมชนขาดความเข้าใจในเรื่องการบำรุงรักษาสุขภาพ การเกษตรแผนใหม่ สิทธิและหน้าที่ของตนเองคามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย ควรแสวงหาแนวทางการปรับปรุงแก้ไข นอกจากนี้ครูควรมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้นำในการริเริ่มและสร้างสรรค์เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นงานด้านสาธารณประโยชน์ เช่น การทำนา ขุดคลอง ทำสนามเด็กเล่น งานด้านสาธารณสุขภาค เช่น การติดต่อไฟฟ้า และน้ำประปา เข้าสู่ชุมชน งานบำเพ็ญประโยชน์ เช่น การบูรณะวัด ช่วยเหลือเด็กและคนชรา งานเสริมสร้างอุปนิสัยและความเป็นอยู่ เช่น การรักษาความสะอาด การเปลี่ยนแปลงนิสัยในการกินอยู่และการดำรงชีวิต การวางแผนครอบครัว ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว

กิติมา ปรีดีติลล (2532) ให้แนวคิดว่า โรงเรียนในฐานะเป็นสถาบันทางการศึกษา ควรจะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ สู่ชุมชน และสามารถทำให้สภาพความเป็นอยู่ของ

ชุมชนดีขึ้น การนำการเปลี่ยนแปลงสู่ชุมชนอาจทำได้โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น นักเรียน สมาคม ผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนควรจะให้ความช่วยเหลือชุมชนนอกเหนือจากการสอนในโรงเรียน คือ

1. การช่วยพัฒนาชุมชน ได้แก่ การพานักเรียนไปทำความสะอาดวัด ถนน หนทาง สร้างหรือซ่อมถนน ขุดระบายน้ำ เพื่อใช้ในการเกษตร
2. การจัดให้มีการสอนหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเพื่อให้ประชาชนในชุมชนรู้จักช่วยเหลือตนเอง ฟังตนเองได้ เช่น การเพาะเห็ดฟาง การติดตาต่อกิ่งต้นไม้ การแก้เครื่องยนต์ การตัดเย็บเสื้อผ้า การเลี้ยงปลา โดยคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการและความเหมาะสมของท้องถิ่น
3. การเผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ แก่ชุมชน เช่น ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ โฆษณาของยารักษาแมลง ผลเสียของการตัดไม้ทำลายป่า
4. การจัดบริการข่าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ ข่าวต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ จัดบริการข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ ซึ่งจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างมาก

วิญญู สาทร (2526) ให้แนวคิดว่า สิ่งต่าง ๆ ที่ผู้บริหารควรถือเป็นหน้าที่ต้องปฏิบัติ ได้แก่ การจัดบริการค้ำนันทนาการ โดยจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในบริเวณโรงเรียน จัดการแข่งขันกีฬาประชาชน ตลอดจนให้ประชาชนใช้อาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน เพื่อจัดกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน

หวน พินธุพันธ์ (2529) ได้เสนอว่า โรงเรียนสามารถให้ความช่วยเหลือชุมชนได้ ด้วยการพานักเรียนไปช่วยพัฒนาชุมชน การจัดสอนหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพแก่ประชาชนในชุมชน การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคม การจัดบริการข่าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การให้บริการชุมชนในด้านนันทนาการ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และการบริการด้านอนามัยแก่ประชาชนในชุมชน ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อจัดกิจกรรมของชุมชน การให้บริการห้องสมุด สนามกีฬาและห้องพยาบาล

สรุปได้ว่า โรงเรียนควรเป็นผู้นำในการคิด ริเริ่มสร้างสรรค์และนำการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มาสู่ชุมชนทั้งด้านสาธารณประโยชน์ สาธารณูปโภค งานบำเพ็ญประโยชน์ งานเสริมสร้างอุปนิสัยความเป็นอยู่ของชุมชน โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น นักเรียน สมาคมผู้ปกครองและครู เพื่อทำให้สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนดีขึ้น และโรงเรียนควรร่วมมือช่วยเหลือแก่ชุมชนในด้านการปรับปรุงชุมชน ได้แก่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้ชุมชน เช่น การให้ความรู้ด้านอาชีพ การจัดกิจกรรมและนิทรรศการส่งเสริมอาชีพ การนำความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าไปเผยแพร่ในชุมชน การจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นและกิจกรรมทางศาสนา การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัย เช่น การให้ความรู้ด้านอนามัยแก่ชุมชน การเก็บข้อมูลและปัญหาด้านอนามัยของชุมชน การจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านนันทนาการแก่ชุมชนโดยจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลินผ่อนคลาย เช่น การแข่งขันกีฬา การเล่นดนตรี การแสดง และการละเล่นต่าง ๆ แก่ชุมชน ตลอดจนการสนับสนุนด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรของโรงเรียนแก่ชุมชน เช่น การจัดการบริการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การบริการการออกกำลังกายในโรงเรียนให้ชุมชน

5. การให้บริการที่โรงเรียนทำได้โดยร่วมมือกับองค์กรอื่นในชุมชน เนื่องจากโรงเรียนมีความพร้อมทั้งด้านสถานที่และบุคลากร โรงเรียนจึงควรเป็นศูนย์พัฒนาชุมชน โดยแสวงหาความร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการให้บริการด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากบริการทางการศึกษา

กรมสามัญศึกษา (อ้างถึงใน สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2529) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่นในชุมชนว่า เป็นการติดต่อขอความช่วยเหลือ และการให้ความร่วมมือแก่หน่วยราชการในท้องถิ่น เช่น โรงพยาบาล สถานีอนามัย สถานีตำรวจ หน่วยพัฒนาชุมชน หน่วยปราบปรามยาเสพติด หน่วยควบคุมกามโรค ศูนย์สุขภาพจิต ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง ศูนย์เยาวชน ฯลฯ การติดต่อขอความช่วยเหลือและการให้ความร่วมมือแก่หน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น เช่น ธนาคาร โรงงาน อุตสาหกรรม สโมสร บริษัทห้างร้าน ฯลฯ

พิสิฐ พิษณานนท์ (2527) ให้แนวคิดที่ว่า นอกจากหน้าที่ในการให้การศึกษาและอบรมแล้วโรงเรียนควรมีส่วนร่วมในการริ^{-8X}บดิชชอบร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมด้วย โดยโรงเรียนเป็นศูนย์กลางสำหรับบุคคลทุกเพศทุกวัย ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน

กิติมา ปริศิฉิลก (2532) ให้ทัศนะว่า โรงเรียนเป็นศูนย์พัฒนาชุมชน เพราะมีความพร้อมทั้งสถานที่และบุคลากร โรงเรียนควรทำหน้าที่เป็นศูนย์หรือผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เช่น อาจประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อสำรวจอนามัยของชุมชน และให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพของประชาชนในชุมชน ได้แก่ การสำรวจโรคภัยไข้เจ็บของประชาชน การหุงต้ม การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ ความสะอาดในบ้านเรือนเพื่อปรับปรุงอนามัยของประชาชนต่อไป

สุภรณ์ ศรีพิทล (2526) กล่าวถึงการที่โรงเรียนให้ความสนับสนุนช่วยเหลือการพัฒนาชุมชน โดยจัดโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และสอดคล้องแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ ตลอดจนการเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาเหล่านี้

Sergiovanni and others (1980) เสนอว่า บุคลากรในโรงเรียนควรทำงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานบริการชุมชน ได้แก่ กลุ่มสนใจด้านร่างกาย จิตใจ สุขภาพอนามัย หน่วยสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานส่งเสริมอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนของชุมชน

สรุปได้ว่า โรงเรียนในฐานะเป็นหน่วยงานหนึ่งของชุมชนซึ่งมีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร และอาคารสถานที่ โรงเรียนควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนหรือเป็นผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นผู้ติดต่อขอความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือแก่องค์กรต่าง ๆ และสถาบันทางศาสนาในท้องถิ่น เช่น โรงพยาบาล วัด สถานีตำรวจ สถานีอนามัย หน่วยปราบปรามยาเสพติด ธนาคาร โรงงานอุตสาหกรรม ชมรม สโมสรต่าง ๆ หน่วยงานส่งเสริมอาชีพ ในการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้น

6. การประเมินนโยบายและแผนงานการพัฒนาชุมชนในส่วนของโรงเรียนเกี่ยวข้องกับ การดำเนินงานใด ๆ จะต้องมีการกำกับดูแล ตรวจสอบการดำเนินงานใน ขั้นตอนต่าง ๆ ปรับ แก้ไขข้อบกพร่องของงาน การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนก็เช่นเดียวกัน ผู้บริหารควรมีการกำกับดูแล ตรวจสอบและประเมินนโยบายและแผนงานของงานในส่วนที่โรงเรียน เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชัดเจน มีความเป็นไปได้อันดี และเหมาะสมกับสภาพ ดัชนีแนวคิดของนักการศึกษาเสนอไว้ ดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2532) ได้เสนอว่า โรงเรียนควรดำเนินการประเมินผล การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ เพื่อพัฒนาปรับปรุงงานให้มี ประสิทธิภาพ

Rebore (1985) เสนอแนวคิดว่าการพัฒนาแผนการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ให้มีประสิทธิภาพ โรงเรียนควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อเป็นทิศทาง และขอบเขตของการดำเนิน การ โดยอาจเขียนนโยบายไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือเป็นการประกาศให้ชุมชนทราบและ โรงเรียนควรมีการประเมินประสิทธิผลของแผนซึ่งอาจประเมินได้ 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ประเมินความเป็นไปได้ของแผน ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงข้อผิดพลาดหรือ จุดอ่อนของแผนที่จะนำไปใช้ เพื่อจะได้ปรับปรุงแผนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และให้บรรลุเป้าหมายตาม วัตถุประสงค์

ขั้นที่ 2 ประเมินผลผลิตของแผน เป็นการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินงานตามแผน เพื่อให้ทราบว่า ชุมชนมีความรู้ความ เข้าใจ และรู้สึกอย่างไรต่อโรงเรียน

วิธีการรวบรวมข้อมูลในการประเมินแผน ที่นิยมโดยทั่วไปคือ การสำรวจทาง โทรศัพท์ ใช้แบบสอบถาม อภิปรายกลุ่ม วิเคราะห์จากข้อคิดเห็นของชุมชนและการสอบถามผู้นำกลุ่ม ต่าง ๆ

Scriven (อ้างถึงใน เขาวดี วิบูลย์ศรี, 2536) มีความเห็นว่า การ ประเมินเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมประมวลข้อมูล เป้าหมายสำคัญของการประเมินคือ การให้ข้อตัดสินคุณค่าให้กับกิจกรรม ดังนั้นการประเมินจึงแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) เป็น การประเมินงาน กิจกรรมหรือโครงการ ที่ยังชี้ถึงข้อดี ข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในขณะที่กำลังอยู่ใน ระหว่างการกระทำนั้น ๆ ผลการประเมินสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนางานให้ดีขึ้น อาจเรียกว่า เป็นการประเมินเพื่อการปรับปรุง

2. การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อ งานกิจกรรมหรือโครงการสิ้นสุดลง เพื่อเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณค่า ความสำเร็จของโครงการนั้น ๆ รวมทั้งนำเอาข้อสำเร็จหรือแนวทางที่ดีไปใช้กับงานหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน อาจเรียกว่า เป็นการประเมินสรุปรวม

สุพิชญา ชีระกุล (2522) เสนอแนวคิดว่า "โรงเรียนจะต้องมีแผนงานเกี่ยวกับ ชนบทโดยครูในโรงเรียนช่วยกันวางแผนและต้องทำความเข้าใจกับครูทุกคน เกี่ยวกับความ มุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้การปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน"

กิติมา ปรีดีศิลป์ (2532) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน โรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดเป้าหมาย การวางแผนปฏิบัติงาน การประเมินผล เพื่อจะได้รู้ผลการปฏิบัติงานว่า บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาและ อุปสรรคหรือไม่ มีวิธีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ซึ่งถ้าโรงเรียนปฏิบัติตามวิธีการนี้จะทำ ให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุจะมุ่งหมายในที่สุด

สรุปได้ว่า โรงเรียนควรมีการประเมินผลปฏิบัติงานตามนโยบายและแผนงาน การพัฒนาชุมชนในส่วนที่โรงเรียนเกี่ยวข้อง ทั้งด้านการกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนงาน การกำกับติดตาม ซึ่งควรมีการประเมินผลก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และเมื่อสิ้นสุด แผนงาน การประเมินผลอาจใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสำรวจ การใช้แบบสอบถาม การอภิปรายกลุ่ม การวิเคราะห์จากข้อคิดเห็นของชุมชน แล้วนำมาประเมิน การวิเคราะห์สรุป ผลของการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึง ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกของชุมชนที่มีต่อ โรงเรียนได้ทราบถึงข้อบกพร่องของงาน ตลอดจนการปรับปรุงนโยบายและแผนงานให้สมบูรณ์ เหมาะสม ทำให้บุคลากรในโรงเรียนได้เข้าใจถึงความมุ่งหมาย แนวทางปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทาง เดียวกันสามารถนำไปดำเนินการได้บรรลุตามเป้าหมาย

ปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การบริหารงานโรงเรียนในปัจจุบัน งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก แต่เนื่องจากชุมชนไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียน การดำเนินงาน อาจไม่สะดวก คล่องตัว หรืออาจมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นหลายด้าน ที่ผู้บริหารควรพิจารณาหาทาง แก้ไขปัญหาไว้ล่วงหน้า

หวน พินธุพันธ์ (2529) ได้กล่าวถึง ปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชน ไว้ดังนี้

1. ปัญหาระหว่างผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนในชุมชน เช่น ผู้ปกครองนักเรียนต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพ ทำให้ขาดโอกาสที่จะพบครู ครูกับผู้ปกครองมีปัญหาด้านขัดแย้งกัน ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนขาดคุณสมบัติ ผู้ปกครองนักเรียนไม่เห็นความสำคัญในการให้ความร่วมมือจัดการการศึกษา และประชาชนขาด ความศรัทธาในตัวครูและผู้บริหาร
2. ปัญหาเกี่ยวกับการเชิญผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนในชุมชนมาโรงเรียน เช่น ผู้ปกครองนักเรียน หรือประชาชนไม่สามารถมาร่วมประชุมที่โรงเรียนได้เพราะต้อง ประกอบอาชีพและมีฐานะยากจน โรงเรียนไม่ได้เชิญผู้ปกครองมาประชุมชี้แจงเกี่ยวกับกิจการ ของโรงเรียนและไม่ค่อยได้จัดกิจกรรมที่จะให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วม
3. ปัญหาการรายงานเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ เช่น รายงานไม่ ตรงกับความเป็นจริง ผู้ปกครองไม่ยอมรับความจริงที่ทางโรงเรียนรายงานเกี่ยวกับตัว นักเรียน นักเรียนไม่นำสมุดรายงานผลการเรียนและความประพฤติไปให้ผู้ปกครองเซ็นชื่อรับทราบ ผู้ปกครองไม่สนใจและไม่ช่วยแก้ไขปรับปรุงการเรียนและความประพฤติของนักเรียน
4. ปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียนให้ความช่วยเหลือชุมชนได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากถูกฝ่าย ปกครองเพ่งเล็ง ขาดครูและเครื่องมือในการสอนวิชาชีพแก่ประชาชน ครูมีชั่วโมงสอนมากและ ต้องทำงานอื่น ๆ จึงไม่มีเวลาที่จะช่วยเหลือชุมชนได้ ครูมีบ้านพักอยู่ห่างจากโรงเรียน ขาดแหล่ง ทุนที่จะสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมให้ความช่วยเหลือชุมชน

5. ปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียนขอความช่วยเหลือและความร่วมมือจากชุมชน โดยโรงเรียนไม่สามารถขอความช่วยเหลือทางการเงินและด้านแรงงานจากประชาชนในชุมชนได้ เนื่องจากประชาชนมีฐานะยากจนและต้องใช้เวลาไปประกอบอาชีพ หรืออาจเกิดจากประชาชนไม่มีความมั่นใจเพียงพอที่จะเป็นวิทยากรให้แก่โรงเรียนได้
6. ปัญหาการบริการอาคารสถานที่ของโรงเรียนแก่ชุมชน เนื่องจากโรงเรียนมีอาคารสถานที่ไม่เพียงพอ ประชาชนมาใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียน และทำความเสียหายแก่อาคารสถานที่ โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนเพื่อประกอบกิจกรรมตามความจำเป็น
7. ปัญหาการใช้ทรัพยากรในชุมชน มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนน้อย หรือขาดแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่น ทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่น ไม่มีความมั่นใจที่จะมาเป็นวิทยากร และผู้ปกครองไม่อนุญาตให้บุตรหลานของตนไปศึกษานอกสถานที่กับโรงเรียนเพราะเกรงจะได้รับอันตราย
8. ปัญหาการออกเยี่ยมผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียนตามบ้าน ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เนื่องจากครู-อาจารย์ต้องทำงานหนัก มีบ้านพักห่างจากโรงเรียน ครูชอบเก็บตัว ไม่ชอบงานสังคม บ้านผู้ปกครองนักเรียนอยู่ไกลจากโรงเรียน การคมนาคมไม่สะดวก
9. ปัญหาการประชาสัมพันธ์โรงเรียน โรงเรียนไม่มีเงินทุนเพียงพอที่จะจัดให้มีสิ่งพิมพ์เผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียนได้ นักเรียนไม่เข้าใจข่าวสารของโรงเรียน จึงนำไปเผยแพร่ผิด ๆ โรงเรียนไม่แจ้งข่าวสารที่ถูกต้องแก่บุคลากรในโรงเรียน ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และบุคลากรของโรงเรียนไม่ให้ความสะดวกแก่ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนที่มาติดต่อโรงเรียน
10. ปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ และไม่มีเวลาพอที่จะบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ขาดกำลังคนและงบประมาณที่จะให้บริการแก่สังคม

กิติมา ปริดีติลล (2532) ได้กล่าวถึง ปัญหาในการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ดังนี้

1. ปัญหาที่เกิดจากโรงเรียน ได้แก่

1.1 ระเบียบข้อบังคับของทางราชการบางประการเป็นอุปสรรคต่อการสนองความต้องการของชุมชน

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีน้อยกว่าที่ควร ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากครูไม่มีโอกาสได้ไปคลุกคลีกับชุมชน โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและใช้ทรัพยากรของโรงเรียน และโรงเรียนขาดวัสดุ อุปกรณ์ที่จะให้บริการแก่ชุมชน

1.3 ประชาชนในชุมชนขาดความศรัทธาในตัวครูและผู้บริหาร เพราะครูและผู้บริหารวางตัวไม่เหมาะสม ขาดความเอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบ

1.4 โรงเรียนขาดแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่น เนื่องจากตั้งอยู่ในที่ห่างไกล ขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ โรงเรียนขาดปัจจัยที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อชุมชน และไม่รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่

2. ปัญหาที่เกิดจากชุมชน ได้แก่

2.1 ประชาชนในชุมชนส่วนมากไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา เนื่องจากประชาชนในชุมชนได้รับการศึกษาต่ำ ฐานะทางเศรษฐกิจของสังคมอยู่ในระดับต่ำ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.2 ชุมชนเข้าใจว่า งานพัฒนาโรงเรียนเป็นหน้าที่ของรัฐเท่านั้น

2.3 สิ่งแวดล้อมของชุมชนรอบ ๆ โรงเรียนเสื่อมโทรม บางแห่งเป็นแหล่งมั่วสุมของอบายมุข มีโจรผู้ร้ายชุกชุมและมีปัญหาสืบเนื่องมาจากสถานการณ์ทางการเมือง

2.4 ผู้บริหารระดับท้องถิ่น ขาดการสนับสนุนในเรื่องของการศึกษาเท่าที่ควร เป็นเหตุให้ไม่เข้าใจ และมองไม่เห็นคุณค่าของการศึกษาน้อยไป ขาดการประชาสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารระดับท้องถิ่นและโรงเรียน

2.5 ความแตกต่างกันทางภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนกลุ่มน้อยประจำถิ่น เช่น ชาวเขา และชนกลุ่มน้อยที่อพยพเข้ามา

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จะเห็นว่างานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหาร โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ โรงเรียนจะต้องอาศัยทรัพยากร จากชุมชนมาช่วยในการพัฒนาโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นอาคารสถานที่ หรือการเรียนการสอนก็ตาม ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องพยายามจัดการศึกษาให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และ เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาร่วมกับรัฐ ซึ่งโรงเรียนควรแสดงบทบาทการนำการเปลี่ยนแปลง ใหม่ออกสู่ชุมชน เป็นแหล่งวิทยากรให้ชุมชน เป็นศูนย์พัฒนาชุมชน เป็นแหล่งส่งเสริมและถ่ายทอด วัฒนธรรม เป็นสถานที่ฝึกอาชีพและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารควรรใช้ความพยายามจัดนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน และนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียนเพื่อเป็น แรงช่วยกันพัฒนาโรงเรียนต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 โดยเฉพาะ ยังไม่มีผู้ทำการวิจัยไว้ แต่มีงานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน และการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้กล่าวถึงงานความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

วรรัตน์ วรรณเลิศลักษณ์ (2518) ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทของสมาคมผู้ปกครอง และครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา" พบว่า บทบาทของสมาคมผู้ปกครองและครูมีผลต่อการบริหาร โรงเรียน เพราะส่งเสริมสภาพการเรียนการสอนและส่งเสริมสวัสดิการของครูและนักเรียน นอกจากนี้สมาชิกสมาคมผู้ปกครองและครูยังต้องการให้สมาคมจัดกิจกรรมส่งเสริมความร่วมมือ ระหว่างผู้ปกครอง ครูและนักเรียนให้มากขึ้น

สมคิด จุมทอง (2527) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติงานด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน น้อยที่สุด

รสริน บิทธิมันท์ (2534) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ว่า สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า การปฏิบัติงานบริหารโรงเรียนทั้ง 6 ด้าน งานโรงเรียนกับชุมชนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

สุพัชรา สุนโนมหาอุคม (2534) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในส่วนกลาง พบว่า ปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่มีผู้ระบุสูงสุดในแต่ละด้าน คือ การวางแผนเรื่องเวลาไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติจริง เครื่องมือและวัสดุในการผลิตสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์มีไม่เพียงพอวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ให้บริการชุมชนทรุดโทรมหรือถูกทำลาย บุคลากรในโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการให้ความร่วมมือพัฒนาชุมชน ผู้ปกครองมีฐานะยากจน ไม่สามารถให้การสนับสนุนโรงเรียน และขาดความร่วมมือจากบุคลากรในการรายงานผล

สุชาติ วังวิเศษ (2535) ได้วิจัยเรื่อง "กระบวนการบริหารการกำกับงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษา พบว่า มีปัญหาสำคัญได้แก่ งบประมาณไม่เพียงพอ ได้รับล่าช้า การจัดองค์การขาดการจัดระบบกำกับงาน และบุคลากรไม่เพียงพอ

Hefferman (1992) ได้วิจัยเรื่อง การรับรู้ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนในการมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการร่วมการตัดสินใจ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารเป็นกุญแจสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนในระดับชาติ รัฐ และท้องถิ่นได้พยายามดำเนินการปรับปรุงให้ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ ปัญหาสำคัญ พบว่า บทบาทของกลุ่ม เกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชน โรงเรียนชุมชนจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ทักษะและความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการตัดสินใจของผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชน

Schaeffer (1992) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งเป็นโรงเรียนตัวอย่าง ระหว่าง ค.ศ.1982-1989 ข้อค้นพบชี้

ให้เห็นว่า กิจกรรมและแนวทางที่ใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างที่ให้
 ผู้ปกครองมีส่วนร่วม เหมือนกับกิจกรรมระดับมัธยมศึกษาในเรื่อง การวางแผนที่ดี
 การประสานงานที่ดีจะต้องมาจากความต้องการของผู้ปกครองและนักเรียนในโรงเรียน
 มัธยมศึกษา มีหลักฐานยืนยันที่เด่นชัดของผู้วิจัยพบว่า โรงเรียนที่บุคลากรมีความอบอุ่นและ
 มีกำลังใจคือ โรงเรียนที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วม

จากการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองในโรงเรียนมัธยมศึกษาเชื่อในความสำคัญของการ
 มีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มีผลต่อนักเรียนโดยมีส่วนทำให้เกิดความรับผิดชอบที่สูงในการมี
 ส่วนร่วม ถ้าเขาได้รับการขอร้องให้เข้าร่วม ประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาจะเกิดจาก
 ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ในเรื่องและเวลาที่เหมาะสม ผู้ปกครองและครู
 อาสาสมัคร และการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ บุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษาจะต้องสำรวจ
 การยอมรับของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครอง
 การเรียนที่บ้าน และให้โอกาสแก่ผู้ปกครองหลาย ๆ ทางในการให้มีส่วนร่วมที่กำหนดไว้อย่าง
 หลากหลาย ฉะนั้น โรงเรียนจะต้องตระหนักถึงความมีส่วนร่วมของผู้ปกครองอย่างจริงจัง

จากวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่างานความสัมพันธ์
 ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษามากขึ้นตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย